Gintautas Zabiela

Medvėgalio komplekso tyrimai

Medvėgalio archeologijos paminklų kompleksą (Šilalės r., Kaltinėnų sen.) sudaro piliakalnis, priešpilis, vadinamas Piliorių kalnu, aplink piliakalnį esanti papėdės gyvenvietė, senosios užtvankos pylimas, spėjama kūlgrinda bei Alkos ir Medvėgalio kalnai (*LPA*, 2005, t. II, p. 480–481). Kompleksui taip pat priklauso mažiausiai 3 kalvos be archeologinių vertybių požymių. 2006–2007 m. kompleksas sutvarkytas ir parengtas lankymui. 2016 m. vasarą BRIAI, remiama Šilalės rajono savivaldybės, pradėjo jo archeologinius tyrimus. Iki tol nuo XIX a. žinomas Medvėgalis tyrinėtas tik jį tvarkant 2006 m. Tada įvairiose papėdės gyvenvietės vietose ištirtas bendras 212 m² plotas (26 šurfai ir 4 perkasos), aptiktas 20–150 cm storio I tūkst. – XIV a. kultūrinis sluoksnis su lipdyta lygia, grublėta ir žiesta keramika, geležiniu lazdeliniu ir bronziniu nuokamieniu smeigtukais, akmeniniu trintuvu, molio tinku, gyvulių kaulais (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 58–63). 2016 m. Medvėgalio komplekso tyrimai vykdyti 3 vietose: spėjamoje kūlgrindos vietoje, Medvėgalio kalne ir piliakalnyje.

Apie tikslesnę Medvėgalio kūlgrindos buvimo vietą iki tyrimų pradžios neturėta aiškių duomenų. Ji nurodoma esanti Medvėgalio kalno Š papėdėje esančioje pelkėje. Čia XX a. 9 dešimtmetyje buvo kasamas melioracijos kanalas, kurio P krante keliasdešimt centimetrų gylyje pastebėtas akmenų grindinys. Jį matė tuo metu Medvėgalį lankę Zenonas Baubonis ir Vytenis Almonaitis. Tiksliau radimo vieta neužfiksuota. Ekspedicijos metu mišku apaugusioje pelkėje smaigais lokalizuoti 3 akmenų ploteliai, dviejuose jų iškasta po perkasą (iš viso 26 m²). Čia atkasti iki 3,2 m skersmens akmenų grindiniai, iš kurių geriau išlikęs ir tvarkingiau sudėtas perkasoje 1. Jis keturkampis, 3,2x2,5 m dydžio, orientuotas Š–P kryptimi, atkastas 25 cm gylyje (1 pav.). Grindinys sudėtas daugiausia iš 10–30 cm skersmens tankiai vienas šalia kito dėtų akmenų, yra gana lygiu paviršiumi. Akmenys kloti ant durpių sluoksnio, kurio storis čia siekia mažiausiai 2 m. Greta akmenų rasta žiesta šukė (perkasoje 2 – raudonų plytų duženų), kas leidžia šiuos grindinius skirti vėlesniam nei piliakalnio gyvavimas lai-

1 pav. Akmenų grindinys perkasoje 1. G. Zabielos nuotr.
Fig. 1. The stone paving in trench 1.

2 pav. Kultūrinis sluoksnis šurfe 2. G. Zabielos nuotr.
Fig. 2. The cultural layer in test pit 2.

kotarpiui ir greičiausiai sieti su Karūžiškės dvarelio veikla apylinkėse. Konkreti šių akmenų grindinių paskirtis lieka neaiški.

Medvėgalio kalne ištirti 3 šurfai (bendras 3 m^2 dydžio plotas), dviejuose jų, kastuose kalno P šlaite esančioje terasoje, aptiktas 20–45 cm storio pilkas – tamsiai pilkas kultūrinis sluoksnis su degėsiais bei lipdyta keramika, gyvulio dantimis. Geriau jis išlikęs šurfe 2, kur pasiektas po 40–60 cm storio rusvai pilku smėlingu dirvožemiu (2 pav.). Tarp jame rastos keramikos šukių 9 buvo lygiu paviršiumi ir 3 grublėtos (?) – 10 sienelių ir 2 priedugniai. Labiau į kalno pašlaitę kastame šurfe 3 kultūrinis sluoksnis yra erodavęs – greičiausiai suslinkęs nuo minėtos terasos. Taigi Medvėgalio kalnas irgi yra piliakalnis, pilies gyvavimo laikotarpiu naudotas kaip kitas priešpilis. Kalno ŠV pusėje matoma terasa XIX a. suformuota kapinėms, dabar esančioms labiau į PV nuo jos. Joje kastame šurfe 1 rastas tik 80 cm storio rudo žvyro su gausiais akmenimis sluoksnis. Piliakalnio aikštelės žvalgymai kalamaisiais zondais (iš viso 20 vietų) ir georadaru parodė, kad joje esama bent 70 cm storio kultūrinio sluoksnio, o arčiau ŠV pylimo, atrodo, pastebimas ir buvęs piliakalnio aikštelės perplanavimas. Georadaro profilis per terasą Medvėgalio kalno P šlaite leidžia įtarti jos P pakraštyje buvus dabar jau visiškai niveliuotus įtvirtinimus. Medvėgalio archeologinio komplekso tyrimus numatoma tęsti 2017 m. Negausūs radiniai perduoti LNM.

The Investigation of the Medvėgalis Complex

In 2016, BRIAI, with the support of Šilalė District Municipality, investigated Medvėgalis Hill and the conjectured site of a secret paved path in the Medvėgalis Archaeological Complex (Šilalė District, West Lithuania). A total of 26 m^2 (two trenches) were excavated in the swamp to the N of Medvėgalis Hill and stone paving probably dating to the Early Modern period was discovered (Fig. 1). Three test pits (3 m^2) were excavated on Medvėgalis Hill and a 1st-millennium cultural layer with hand built pottery was found (Fig. 2).

Gintautas Zabiela

Žvalgymai Šeimyniškėlių piliakalnyje

2016 m. pavasarį Anykščių rajono savivaldybės meras Kęstutis Tubis atgaivino dar 2005 m. parengtą ir 2006 m. pakoreguotą, išskiriant pirmąjį realizavimo etapą, medinės statybos Šeimyniškėlių piliakalnyje (Anykščių r., Anykščių sen.) (UK 1886) projektą. Jis numatė medinės pilies gynybinės sienos su dviem bokštais statybą ant didžiojo (PR) piliakalnio pylimo. Nors šio pylimo pjūvis buvo padarytas dar 2002 m. (*ATL 2002 metais*, 2005, p. 49–52), ir bendra sampilo struktūra žinoma, 63 gelžbetoninių 20 cm skersmens polių iki 3 m gylio įrengimas pagal projektą be archeologinių tyrimų netyrinėtose pylimo dalyse buvo negalimas. Siekiant kuo mažiau pažeisti pylimo struktūrą ir kartu nepradėti didžiulių jo tyrimo darbų, grįžtiniai gelžbetoniniai poliai buvo pakeisti įsukamais sraigtiniais – technine naujove, mažiausiai ardančia archeologinį paveldą. Įsukant tokį polį žemė išspaudžiama į šonus – taip pat, kaip augant medžiui daro storėjančios šaknys. Esant reikalui toks polis lengvai pašalinamas jį išsukant ir lieka tik užpilti biriu gruntu jo vietoje likusią skylę. Toks sprendimas leido pirmajame medinės pilies statybos etape apsiriboti žvalgymais statybų vietoje nuimant viršutinį povelėninį 10–20 cm storio sluoksnį.